

Nagypéntek.

1. *Tárgya.* A Nagypéntek Isten örök rendelésében a legnagyobb és legtermékenyebb misztériumot, azt a szent halált ünnepli, amelyet Jézus Krisztus, az Istenember érettünk, emberekért, a kereszt szégyenfáján kimondhatatlan kínok között szenvedett. Ez a földön eltöltött 33 éves áldozatos életének befejezése. Ez engedelmességének végső célja az összes bűnök elengedéséért való kiengesztelésül. A kinnak és sötétségnek kimondhatatlan szakadéka ez, amelyből azonban egy szentséggel, kegyelemmel teli világ keletkezett, egy új paradicsom és ez még mindig tökéletesedik.

2. *Neve és jellege.* A liturgiában a Nagypénteket *Feria VI. in Parasceve*-nek, azaz az Előkészülődés pénteki napjának nevezik. A zsidóknál ugyanis ez a nap volt az, amelyen mindent előkészítettek, ami az ő pászka-ünnepjükhöz szükséges volt. Másik neve: *missa praesantificatorum*, az előre megszentelt adományok miséje. Ma ugyanis nincs felajánlás, mert ma nem kenyeret és bort, hanem az Üdvözítő maga-magát áldozza fel. A misében csak a tegnapi előre átváltoztatott ostyával megáldozik a pap. Innen a magyar «csonka-mise» név is. Az Egyházban az apostolok idejétől kezdve a legszigorúbb vezeklőnap volt ez a nap és komolyságát az év összes péntekjei fölé szétterjeszti, mert Krisztus halálának emlékezetére az Egyház a pénteki napokon a húsételek élvezetét megtiltja. Amint nem örülhet a menyasszony vőlegényének halála napján, épúgy az Egyház sem tud örömmünnepet ülni azon a napon, amelyen Krisztust, az ő vőlegényét kimondhatatlan kínok között meghalni látja. Sőt annak a gondolatnak, hogy a mi bűneink okozták Krisztus halálát, minden jámbor hívő szívében fel kell keltenie azt a komolyságot és azt a gyászt, amely minden időktől fogva a Nagypéntek sajátossága volt. Ez a csendes magabavonulásnak napja, amelyen a keresztény nép szívesen szenteli magát az imádságnak és jámbor olvasásnak,

de a templomi liturgikus cselekményekben is nagy buzgalommal vesz részt. A megfosztott oltár, a nyitott tabernákulum, a fekete miseruhák, minden összhangban van a golgothai nagy titokra irányuló komoly gondolattal.

3. *Története.* A mai nagypénteki istentisztelet főrészében Jeruzsálemből származik. A IV. században az egész csüttörtöki éjtszakát az olajfák hegyén töltötték, imádság és zsolttárok mondásával; 7 órakor a Szentkereszt templomában az igazi kereszt-ereklyét kitették csókolásra; délután 3 óra táján az ó- és újszövetség szentírásaiból olvastak Jézus szenvedéseiről, és utána imádkoztak. Nyugaton, főként Rómában, a rendes stáclós istentiszteletet (zsolttárok, szent olvasmányok Jézus szenvedéseiről) végezték és imádkoztak minden állásért, de mise nem volt. Ez a régi (V. és VI. századbeli) istentisztelet alkotja ma is a nagypénteki szertartás első részét. De hamarosan (már a VIII. században) átvették keletről a kereszt tiszteletét és az áldozási szertartást és így alakult ki végleges formájában a mai nap liturgiája, mely felépítésében a rendes szentmisehez hasonlítható. Az első rész: a hittanulók ősi miséje teljesen megfelel a mai szentmise imádságos és oktató részének; a második a kereszt imádása a felajánlás és átváltoztatás helyett van; a harmadik rész az áldozási szertartás.

4. *A hittanulók miséje* megőrizte számunkra a mai mise ősi, kezdetleges alakját. Nincs még lépcsőimádság és Introitus, mert ezek később alakulnak. Viszont megvan még a két szentlecke és megvannak főként az «orationes fidelium», a hívőkért, azok minden csoportjáért és minden szükségletéért, valamint a többi emberekért mondott könyörgések. Ezek közvetlenül a felajánlás előtt voltak és utánuk bocsátották el a hittanulókat. Mikor ez a rész eltűnt, akkor a kánonba olvasztották be megemlékezésként.

5. *A kereszt leleplezése.* A nagypénteki liturgia középpontjában a keresztnek leleplezése és az előtte való hódolat áll, az *Adoratio Crucis*. Az igazi kereszt tiszteletének utánzása ez a szertartás, amint ez Jeruzsálemben régtől fogva szokásban volt. Nagypénteken a nép a kereszt szent fája előtt mélyen meghajolt, azt csókolta, homlokával és szemével érintette, anélkül azonban, hogy azt kezeivel megfogta volna. A kórus a szertartás alatt az ú. n. *Improperia*-kat énekli, a kereszt himnuszával: *Pange lingua*, (Szerzője: Venantius Fortunatus, poitiersi püspök, meghalt 600 körül.) Ezalatt a templomszolgák a mellékoltárokon lévő keresztet is leleplezték. Végül a keresztet a diakonus ismét az oltáron lévő helyére állítja és a következő nap «Nonan»-jáig, azaz a húsvéti ünnep kezdetéig térdhajtással tiszteljük.

Ez a térdhajtás által történő tiszteletadás tulajdonképpen nem imádás, hanem tisztelés, amilyen az Úr ereklyéinek, pl. az igazi keresztből való kegytárgynak jár és alapját abban a kapcsolatban leli, amelyben a kereszt az Üdvözítővel szemben áll. Ezt a tiszteletet *Cultus patriae relativus*-nak nevezik, ami kb. «átvitt értelemben való imádás»-t jelent. — «Krisztus tagjaival való érintkezés miatt» — mondja Aquinói Szent Tamás — «és mert a kereszt az ő vérével volt látva, azért imádkozunk a kereszthez úgy, mintha

magához a Megfeszítetthez imádkoznánk». A mi kereszt-tiszteletünk értelme tehát az, hogy mialatt a keresztet tiszteljük, amely által megváltattunk, imádjuk azt, aki minket megváltott. A testünkkel a kereszt előtt borulunk le, lelkünkkel azonban az Úr előtt.

Az *improperiák*, azaz szemrehányások mélyen komoly panaszok a kiválasztott zsidó népnek Isten iránt való hálátlansága miatt. A liturgia ezeket a Megfeszített Üdvözlőnek szájába adja. Az első három vers az ú. n. *trisagion*-ba van beillesztve; ez egy kibővített latin és görög nyelvű sanctus, amely által a világ a megfeszített Üdvözlő előtt, legmélyebb megalázása pillanatában istenségéről tesz fényes tanúságot. Ez a leleplezés és az előtte való hódolat tulajdonképpen a szentmise kánonját és az átváltozást helyettesíti.

6. A *szentáldozási szertartás*. Az adoratio crucis után kezdődik az áldozás szertartása. Az oltárt egy oltárterítővel, tulajdonképpen az áldozási terítővel letakarják, a gyertyákat most meggyújtják. A papság körmenetbe áll fel, hogy a szent Ostyát ünnepélyes módon a kápolnában lévő urnából a főoltárra vigyék. Most az Oltáriszentségnek és az oltárnak szokásos tömjénezése és a papnak erre következő kézmosása után kezdődik a megrövidített áldozási ünnep és pedig a szentmise áldozási ritusából való imákkal. Ezzel a nagypénteki áldozati ritus befejeződik. (Tulajdonképpen az ősegyház áldoztatási szertartásának maradványa ez. Így áldoztak keresztény őseink, ha a szentmisén kívül járultak az Úr asztalához.)

7. *Egyéb szokások*. Ahol nyilvános karének van, ismét vespera következik, mint előző napon. Azonban a nap komolyságának megfelelően az Egyház délután mindenütt istentiszteletet tart, a szomorú szenvedés tiszteletére, továbbá prédikációkat és keresztúti ájtatosságokat. Nálunk az Oltáriszentség az ú. n. szentsíron imádásra ki van téve. Az Egyház a szentsírok látogatását és az Oltáriszentség előtt való imádkozást ezen a napon és Nagycsütörtökön sok részleges búcsúval és teljes búcsúval is jutalmazta. Estefelé tartják a nagyszombati zsolozsmákat, amelyek különösen az Üdvözlő síri nyugalomát dicsőítik.

Nincs festő, aki a világ Megváltójának keresztthalálát oly tökéletes művészettel tudná szemléltetni, nincs költő, aki az Úr halálát oly szívhez szólóan tudná ábrázolni, mint az Egyház a liturgiában. Szó és ének, jelkép és valóság egyformán odahelyez minket a Kálváriára és lelkünket ellenállhatatlan erővel vonzza a Megfeszített felé. Nagypéntek liturgiája tele van megragadó szépséggel. Az egészen az őskeresztény gondolat vonul végig: a kereszt trónján uralkodik a mi királyunk. Ezt állítja elénk három emelkedő fokban. Az első rész *szóval*: a jövődőlő próféta, a szenvedést elmondó evangélista és a királyhoz imádkozó Egyház szavával. A második rész *cselekedettel*: a kereszt felmagasztalásával és tiszteletével. A harmadik rész a *szentséggel*, mikor a szentség misztériumában valósággal nekünk adja a levágott és mégis megdicsőített Báránnyt.

1. A hittanulók ősi miséje.

(Jövendölés, szenvedés, könyörgések.)

(Stációs-templom: a jeruzsálemi Szent Kereszt-templom.)

(A pap és segédlete fekete ruhába öltözve az oltárhoz megy s ott egy ideig arca borulva imádkozik. Ezalatt a gyertyavivők terítőt tesznek az oltárra. Az ima végével a pap fölmege az oltárhoz és megcsókolja. Ezután egy felolvasó hangosan felolvassa, a pap pedig csendesen mondja a következő jövendölést:)

(Ozeás 6, 1-6.)

Ezt mondja az Úr: Nyomorúságukban csakhamar hozzám sietnek: Jöjjetek, térjünk vissza az Úrhoz, mert ő fogott meg, de ő gyógyít is meg minket, megvert, de gondjába is vesz minket. Két nap múlva ismét életre kelt minket; harmadnapon feltámaszt, és élünk majd színe előtt. Ismerjük meg, törekedjünk megismerni az Urat! Biztosan eljő az Úr, mint a hajnal, eljő hozzánk, mint az őszi eső a földre. Mit tegyek veled, Efraim? Mit tegyek veled, Júda? Jámborságtok olyan, mint a reggeli felhő, és mint a reggel tovatűnő harmat. Ezért vertem őket a próféták által, megöltem őket szájam igéjével. Ítéleteid nyilvánvalók, mint a világosság. Mert én irgalmaságot akarok és nem áldozatot, és az Isten ismeretét inkább, mint égő áldozatokat.

Böjti ének. (Habakuk 3.)
Uram! hallottam, amit hír-

(Osee 6, 1-6.)

Maec dicit Dóminus: In tribulatióne sua mane consurgent ad me: Veníte, et revertámur ad Dóminum: quia ipse cepit, et sanábit nos: percúttiet, et curábit nos. Vivificábit nos post duos dies: in die tértia suscitábit nos, et vivémus in conspéctu ejus. Sciémus, sequemúrque, ut cognoscámus Dóminum: quasi dilúculum prae-parátus est egréssus ejus, et véniet quasi imber nobis temporáneus, et serótinus terrae. Quid fáciam tibi, Ephraim? Quid fáciam tibi, Júda? misericórdia vestra quasi nubes matutina: et quasi ros mane pertránsiens. Propter hoc dolávi in prophétis, occídi eos in verbis oris mei: et judícia tua quasi lux egrediéntur. Quia misericórdiam vólui, et non sacrificium, et sciéntiam Dei, plus quam holocáusta.

Tractus. (Habacuc 3.)
Dómine, audivi audítum

dettél és féltém: megtekintetem műveidet és megrettentem. *Ÿ*. Két állat közepette jelensz meg, midőn közelednek az évek, megismertetel; midőn megjő az idő megmutattatol. *Ÿ*. Midőn lelkem megháborodik, midőn megharagszom, megemlékezel az irgalmasságról. *Ÿ*. Isten a Libanon felől jő, és a Szent az árnyékos és erdős hegyről. *Ÿ*. Főnsége elfoglalta az eget és dicséretével tele van a föld.

tuum, et timui: considerávi ópera tua, et expávi. *Ÿ*. In médio duórum animálium innotescéris: dum appropinquáverint anni, cognoscéris: dum advénerit tempus, ostendéris. *Ÿ*. In eo, dum conturbáta fúerit áanima mea: in ira, mísericórdiae memtor eris. *Ÿ*. Deus a Líbano véniet, et Sanctus de monte umbróso, et condénso. *Ÿ*. Opéruit caelos majésta ejus: et laudis ejus plena est terra.

A böjti ének után a pap ezt mondja: Orémus = Könyörögjünk!
A szerpap: Flectámus génu = Hajtsunk térdet! Az alszerpap: Leváte = Keljete fel! — Ezután a pap elmondja a Deus a quo kezdetű könyörgést. (453. l.)

Ezután az alszerpap leckehangon, de cím nélkül olvassa a következő leckét:

(Mózes II, 12, 1-11.)

Ama napokban: Mondá az Úr Mózesnek és Áronnak Egyiptom földén: Ez a hónap legyen nálatok a hónapok kezdete: ez legyen az első az esztendő hónapjai között. Szóljatok Izrael fiainak egész községéhez s mondjátok nekik: E hó tizedik napján vegyen kiki, atyafisága és háza szerint egy-egy bárányt. Ha háznépének száma kicsi egy bárány elköltésére, vegye maga mellé háza legközelebbi szomszédját, annyi számú lelket, amennyi elég egy bárány elköltésére. A bárány hibátlan, hírn, egyesztendős legyen; ugyanzen szabály szerint gödö-

(Exodi 12, 1-11.)

In diébus illis: Dixit Dóminus ad Móysen, et Aaron in terra Aegypti: Mensis iste, vobis principium ménsium: primus erit in ménsibus anni. Loquímmini ad univérsum coetum filiórum Israhel, et dícite eis: Décima die mensis hujus tollat unusquisque agnum per familias, et domos suas. Sin autem minor est número, ut sufficere possit ad vescéndum agnum, assúmet vicínium suum, qui junctus est dómui suae, juxta número animárum, quae sufficere possunt ad esum agni. Erit autem agnus absque mácula, másculus, annículus: juxta quem ritum tol-

lyét is vehettek. Aztán tartásatok őrizet alatt e hó tizennegyedik napjáig: akkor, estefelé, vágja le Izrael fiainak egész sokasága. A véreből vegyenek és tegyenek mind a két ajtófélfára meg a szemöldökfára azokban a házakban, amelyekben elköltik, a húsát pedig egyék meg azon éjjel, tűzön sütve, kovásztalan kenyérrel, vad salátával. Ne egyetek belőle se nyersen, se vízben főzve, hanem csak tűzön sütve: fejét lábszáraival és belső részeivel együtt egyétek. Semmi se maradjon belőle reggelre: ha valami marad, égessétek el a tűzben. És pedig ekkép egyétek: derekatokat övezzétek fel, sarutok legyen lábatokon, bototokat tartásatok kezetekben és sietve egyétek, mert az Úr Fázéja (vagyis: Elvonulása) az.

létis et haedum. Et servabitis eum usque ad quartam décimam diem mensis huius: immolabitque eum universa multitudo filiorum Israel ad vespéram. Et sument de sanguine ejus, ac ponent super utrúmque postem, et in superlimináriibus domórum, in quibus comedent illum. Et edent carnes nocte illa assas igni, et ázmos panes cum lactúcis agréstibus. Non comedétis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed tantum assum igni: caput cum pédibus ejus, et intestínis vorábitis. Nec remanébit quidquam ex eo usque mane. Si quid resíduum fuerit, igne comburétis. Sic autem comedétis illum: Renes vestros accingétis, et calceaménta habébitis in pédibus, tenéntes báculos in mánibus, et comedétis festinánter: est enim Phase (id est tránsitus) Dómini.

Ezután:

Böjti ének. (Zsolt. 139, 2-10, 14.) Ments meg engem, Uram, a gonosz embertől: szabadíts meg az erőszakos szerfiútól, ♫. Kik gonoszságot terveznek szívükben: és egész nap háborúságot keltenek. ♫. Mint kígyóknak hegyes a nyelvük: vipera mérge van a nyelvük alatt. ♫. Óvj meg, Uram, a bűnös kezétől: és ments meg engem a gonosz emberektől. ♫. Kik lépteimnek gáncsot

Tractus. (Ps. 139, 2-10 et 14.) Éripe me, Dómine, ab hómine malo: a viro iniquo líbera me. ♫ Qui cogitavérunt malltias in corde: tota die constituébant praelia. ♫. Acuérunt linguas suas sicut serpéntis: venénum áspidum sub lábiis eórum. ♫. Custódi me, Dómine, de manu peccatóris: et ab homínibus inquis líbera me. ♫. Qui cogitavérunt supplantáre gressus

vetnek: tört vetnek nekem titkon a kevélyek. *℣.* Kötelekből hálót feszítenek elém: kelepécét állítanak elém az út mentén. *℣.* Mondom az Úrnak: Te vagy az én Istenem, hallgasd meg, Uram, hangos könyörgésemet. *℣.* Uram, Uram, erős segítségem: takard be fejeimet a harc napján. *℣.* Ne engedj át akaratom ellenére a bűnösnek: Roszszat terveznek ellenem, ne hagyj el, hogy fel ne fuvalkodjanak. *℣.* Felemelik körülöttem fejüket: önnön ajkuk gonoszsága borítsa el őket! *℣.* S áldják majd nevedet az igazak, és színed előtt laknak a jámborok.

(A tractus befejeztével eléneklik a passiót, a pap pedig a leckeoldalon halkán olvassa:)

A mi Urunk Jézus Krisztus kínszenvedése Szent János szerint. (18-19 fejj.)

Az időben: Jézus kiméne tanítványaival a Kedron patakon át, hol egy kert vala, melybe beméne ő és tanítványai. Tudta pedig ama helyet Judás is, ki őt elárulta, mert Jézus gyakran járt oda tanítványaival. Judás tehát vévén egy csapatot, s a főpapoktól és farizeusoktól poroszlókat, odaméne lámpákkal és szövétnekekkel és fegyverekkel. Jézus pedig tudván mindent, ami rá jövendő vala, eléjük méne és mondá nekik: ✠ Kik kerestek? C. Fe-

meos: abscondérunt supérbi láqueum mihi. *℣.* Et funes extendérunt in láqueum pedibus meis: juxta iter scandalum posuérunt mihi. *℣.* Dixi Dómino: Deus meus es tu: exáudi, Dómine, vocem oratiónis meae. *℣.* Dómine, Dómine virtus salútis meae: obúmbra caput meum in die belli. *℣.* Ne tradas me a desidério meo peccatóri: cogitavérunt advérsus me: ne derelínquas me, ne umquam exalténtur. *℣.* Caput circúitus eórum: labor labiórum ipsórum opériet eos. *℣.* Verúmtamen justí confitebúntur nómini tuo: et hábitábunt recti cum vultu tuo.

Pássio Dómini nostri Jesu Christi secúndum Joánnem. (Cap. 18-19.)

In illo témpore: Egréssus est Jesus cum discipulis suis trans torrémentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introvit ipse, et discipuli ejus. Sciébat autem et Judas, qui tradébat eum, locum: quia frequénter Jesus convénerat illuc cum discipulis suis. Judas ergo cum accepisset cohórtem, et a pontificibus et pharisaeis ministros, venit illuc cum latérnis, et fácibus, et armis. Jesus itaque sciens ómnia, quae ventúra erant super eum, processit, et dixit

lelék neki: S. A názáreti Jézust. C. Mondá nekik Jézus: ✠ Én vagyok. C. Ott állá pedig velük Judás is, ki őt elárulta. Amint tehát mondotta nekik: Én vagyok! meghátrálának és a földre esének. Ismét kérdezé azért őket: ✠ Kit kerestek? C. Azok pedig mondák: S. A názáreti Jézust. C. Felelé Jézus: ✠ Mondtam nektek, hogy én vagyok; ha tehát engem kerestek, hagyjátok ezeket elmenni. C. Hogy beteljesedjék a beszéd, melyet mondott, hogy: akiket nekem adtál, senkit sem vesztettem el azok közül. Simon Péternek pedig kardja lévén, kirántá azt és rásujtván a főpap szolgájára elvágá annak jobb fülét. A szolga neve pedig Malchus vala. Mondá azért Jézus Péternek: ✠ Tedd hüvelyébe kardodat. A poharat, melyet nekem Atyám adott, ne igyam-e meg? C. A csapat tehát és a hadnagy és a zsidók poroszlói megfogák Jézust és megkötözik őt.

És először Annáshoz vivék, ki ipa volt Kaifásnak a főpapnak abban az esztendőben. Kaifás meg az vala, ki azt a tanácsot adta a zsidóknak, hogy jobb egy embernek meghalni a népért. Követé pedig Jézust Simon Péter és egy másik tanítvány. Ez a tanítvány ismerőse volt a főpapnak és be-

eis: ✠ Quem quaeritis? C. Respondérunt ei: S. Jesum Nazarénum. C. Dicit eis Jesus: ✠ Ego sum. C. Stabat autem et Judas, qui tradébat eum, cum ipsis. Ut ergo dixit eis: Ego sum: abiérunt retrórsum, et cecidérunt in terram. Iterum ergo interrogávit eos: ✠ Quem quaeritis? C. Illi autem dixérunt: S. Jesum Nazarénum. C. Respondit Jesus: ✠ Dixi vobis, quia ego sum: si ergo me quaeritis, sinite hos abire. C. Ut implerétur sermo, quem dixit: Quia quos dedisti mihi, non perdidisti ex eis quemquam. Simon ergo Petrus habens gládium edúxit eum: et percússit pontificis servum: et abscídit auriculam ejus dexteram. Erat autem nomen servo Malchus. Dixit ergo Jesus Petro: ✠ Mitte gládium tuum in vaginam. Cálicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum? C. Cohors ergo et tribúnus, et ministri Judaeórum comprehendérunt Jesum, et ligavérunt eum.

Et adduxérunt eum ad Annam primum, erat enim socer Cáiphae, qui erat pontifex anni illius. Erat autem Cáiphas, qui consílium dederat Judaeis: Quia expeclit, unum hóminem mori pro pópulo. Sequebátur autem Jesum Simon Petrus, et álius discípulus. Discípulus autem ille erat notus

méne Jézussal a főpap udvarába. Péter meg az ajtón kívül áll vala. Kiméne tehát az a másik tanítvány, ki ismerőse volt a főpapnak és szóla az ajtónálló szolgálónak és bevezeté Pétert. Akkor mondá az ajtónálló szolgáló Péternek: S. Nem vagy-e te is ennek az embernek tanítványai közül való? C. Felelé ő: S. Nem vagyok. C. Ott állának pedig a szolgálak és poroszlók, tüzet rakván, mert hideg volt és melegedének: velük vala Péter is, ott állván és fűtözvén. A főpap tehát kérdezé Jézust az ő tanítványai és tanítása felől. Felelé neki Jézus: ✠ Én nyilván szóltam a világnak, én mindenkor a zsinagógában tanítottam és a templomban, ahova a zsidók mindnyájan összegyűlnek és titokban semmit sem szóltam. Mit kérdesz engem? Kérdezd azokat, kik hallották, mit beszéltem nekik; íme, ezek tudják, mit mondtam én. C. Midőn pedig ezeket mondotta, az ott álló poroszlók egyike arcul üté Jézust, mondván: S. Így felelsz-e a főpapnak? C. Felelé neki Jézus: ✠ Ha rosszul szóltam, tégy bizonyosságot a rosszról, ha pedig jól, miért ütysz engem? C. És elküldé őt Annás megkötözve Kaifás főpaphoz. Simon Péter pedig ott áll és melegszik vala. Mondák tehát neki: S. Nemde, te is

pontífici, et introivit cum Jesu in atrium pontificis. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exiit ergo discipulus alius, qui erat notus pontifici, et dixit ostiariae: et introduxit Petrum. Dicit ergo Petro ancilla ostiaria: S. Numquid et tu ex discipulis es hominis istius? C. Dicit ille: S. Non sum. C. Stabant autem servi, et ministri ad prunas, quia frigus erat, et calefaciebant se: erat autem cum eis et Petrus stans, et calefaciens se. Pontifex ergo interrogavit Jesum de discipulis suis, et de doctrina ejus. Respondit ei Jesus: ✠ Ego palam locutus sum mundo: ego semper docui in synagoga, et in templo, quo omnes Judaei conveniunt: et in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas? interroga eos, qui audierunt quid locutus sim ipsis: ecce hi sciunt quae dixerim ego. C. Haec autem cum dixisset, unus assistens ministrorum dedit alapam Jesu, dicens: S. Sic respondes pontifici? C. Respondit ei Jesus: ✠ Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, quid me caedis? C. Et misit eum Annas ligatum ad Caiapham pontificem. Erat autem Simon Petrus stans, et calefaciens se. Dixerunt ergo ei: S. Numquid et tu ex discipulis ejus es?

az ő tanítványai közül való vagy? C. Ő meg tagadá és mondá: S. Nem vagyok. C. Szóla neki a főpap egyik szolgája, rokona annak, ki nek Péter levágta a fülét: S. Nem láttalak-e téged a kertben ővele? C. Péter pedig ismét tagadá; és mindjárt megszólala a kakas.

És Kaifástól Jézust a helytartóságra vezeté. Akkor reggel vala; és ők nem menének be a törvényházba, hogy meg ne fertőztessenek, hanem hogy megehessék a húsvétot. Azért Pilátus méné ki hozzájuk és mondá: S. Micsoda vádat hoztok fel ez ellen az ember ellen? C. Felelék és mondák neki: S. Ha nem volna gonosztevő, nem adtuk volna őt kezedbe. C. Mondá nekik Pilátus: S. Vegyétek át ti őt és törvényetek szerint ítéljétek meg. C. Ámde felelék neki a zsidók: S. Nekünk senkit sem szabad megölnünk. C. Hogy beteljesedjék Jézus beszéde, melyet mondott, jelezvén, minő halállal fog meghalni. Ismét beméne tehát Pilátus a törvényházba és előszólván Jézust, kérdé őt: S. Te vagy-e a zsidók királya? C. Felelé Jézus: ✠ Magadtól mondod-e ezt, vagy mások beszélték neked enfélőlem? C. Mondá Pilátus: S. Hát zsidó vagyok-e én? Saját nemzeded és a főpapok adtak téged kezembe; mit míveltél? C. Felelé

C. Negávit ille, et dixit: S. Non sum. C. Dicit ei unus ex servis pontificis, cognátus ejus, cujus abscidit Petrus auriculam: S. Nonne ego te vidi in horto cum illo? C. Iterum ergo negávit Petrus: et statim gallus cantávit.

Addúcunt ergo Jesum a Cáipha in praetórium. Erat autem mane: et ipsi non introiérunt in praetórium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent pascha. Exiit ergo Pilátus ad eos foras, et dixit: S. Quam accusatió nem affértis advérsus hóminem hunc? C. Respondérunt, et dixerunt ei: S. Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissémus eum. C. Dixit ergo eis Pilátus: S. Accípite eum vos, et secundum legem vestram judicáte eum. C. Dixerunt ergo ei Judaei: S. Nobis non licet interficere quemquam. C. Ut sermo Jesu implerétur, quem dixit, significans qua morte esset moritúrus. Introiit ergo iterum in praetórium Pilátus, et vocávit Jesum, et dixit ei: S. Tu es Rex Judaeórum? C. Respóndit Jesus: ✠ A temetípso hoc dicis, an álíi dixerunt tibi de me? C. Respóndit Pilátus: S. Numquid ego Judaeus sum? Gens tua, et pontífices tradidérunt te mihi: quid fecisti? C. Respóndit Jesus: ✠ Regnum

Jézus: ✠ Az én országom nem e világból való. Ha e világból volna az én országom, harcra kelnének szolgálaim, hogy kezébe ne adassam a zsidóknak. Valójában az én országom nem innét való. C. Mondá erre neki Pilátus: S. Tehát király vagy te? C. Felelé Jézus: ✠ Te mondod, hogy király vagyok. Én arra születtem és azért jöttem e világra, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról. Mindaz, aki az igazságból való, hallgat az én szómrá. C. Mondá neki Pilátus: S. Mi az igazság? C. És e szavak után ismét kiméne a zsidókhoz és mondá nekik: S. Én semmi vétket sem találok őbenne. Szokás pedig nálatok, hogy elbocsássak nektek egyet húsvétkor. Akarjátok-e hát, hogy elbocsássam nektek a zsidók királyát? C. Ámde ismét mindnyájan kiáltozának, mondván: S. Ne ezt, hanem Barabbást! C. Barabbás pedig rabló vala. Akkor tehát Pilátus fogta Jézust és megostoroztatá. A katonák pedig tövisből koronát fonván, fejére tevék és bíborszínű köpönyeget vetének rája és hozzá lépdelvén mondogatták: S. Üdvözlégy, zsidók király! C. és arculverték őt. Ismét kiméne Pilátus és mondá nekik: S. Íme, kihozom őt nektek, hogy megtudjátok, hogy én semmi vétket sem

meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei útique decertarent ut non tráderer Judaeis: nunc autem regnum meum non est hinc. C. Dixit itaque ei Pilátus: S. Ergo Rex es tu? C. Respondit Jesus: ✠ Tu dicis, quia Rex sum ego. Ego in hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut testimónium perhibeam veritáti: omnis qui est ex veritáte, audit vocem meam. C. Dicit ei Pilátus: S. Quid est veritas? C. Et cum hoc dixisset, iterum exiit ad Judaeos, et dicit eis: S. Ego nullam invénio in eo causam. Est autem consuetúdo vobis ut unum dimittam vobis in Pascha: vultis ergo dimittam vobis Regem Judaeórum? C. Clamaverunt ergo rursus omnes, dicéntes: S. Non hunc, sed Barábbam. C. Erat autem Barábbas latro. Tunc ergo apprehéndit Pilátus Jesum, et flagellávit. Et mílites plecténtes corónam de spinis, imposuérunt cápiti ejus: et veste purpúrea circumdedérunt eum. Et veniébant ad eum, et dicébant: S. Ave, Rex Judaeórum. C. Et dabant ei álapas. Exiit ergo iterum Pilátus foras, et dicit eis: S. Ecce addúco vobis eum foras, ut cognoscátis, quia nullam invénio in eo causam. C. Exiit ergo Jesus

találok őbenne. C. Kiméne tehát Jézus, a töviskoronát viselvén és a bíbor köpönyeget. És mondá nekik: S. Íme, az ember! C. Midőn tehát látták őt a papi fejedelmek és poroszlók, kiáltozának, mondván: S. Feszítsd meg, feszítsd meg őt! C. Mondá nekik Pilátus: S. Vegyétek ti őt és feszítsétek meg; mert én nem találom vétket őbenne. C. Felelék neki a zsidók: S. Nekünk törvényünk van és a törvény szerint meg kell halnia, mert Isten fiává tette magát. C. Midőn pedig Pilátus ezt a beszédet hallotta, még jobban megijedett. És megint beméne a törvényházba, és mondá Jézusnak: S. Honnan való vagy te? C. Jézus pedig nem adott neki feleletet. Mondá azért neki Pilátus: S. Nekem nem szólasz? Nem tudod-e, hogy hatalmam van megfeszíteni és hatalmam van elbocsátani téged? C. Felelé Jézus: ✠ Semmi hatalmad sem volna felettem, ha onnan felülről nem adatott volna neked; azért annak, ki engem kezébe adott, nagyobb bűne vagyok. C. Ettől fogva Pilátus azon volt, hogy elbocsássa őt. De a zsidók kiáltozának, mondván: S. Ha ezt elbocsátod, nem vagy a császár barátja; mert mindaz, aki magát királlyá teszi, ellenszegül a császárnak. C. Pilátus tehát,

portans coronam spineam, et purpúream vestimentum. Et dicit eis: S. Ecce homo. C. Cum ergo vidissent eum pontífices et ministri, clamabant, dicentes: S. Crucifige, crucifige eum. C. Dicit eis Pilátus: S. Accipite eum vos, et crucifigite: ego enim non invenio in eo causam. C. Respondérunt ei Judaei: S. Nos legem habemus, et secundum legem debet mori, quia Filium Dei se fecit. C. Cum ergo audisset Pilátus hunc sermónem, magis tímuit. Et ingressus est praetorium iterum: et dixit ad Jesum: S. Unde es tu? C. Jesus autem respónsum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilátus: S. Mihi non loqueris? nescis quia potestatem habeo crucifigere te, et potestatem habeo dimittere te? C. Respondit Jesus: ✠ Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea, qui me trádidit tibi, majus peccátum habet. C. Et exinde quaerebat Pilátus dimittere eum. Judaei autem clamabant dicentes: S. Si hunc dimittis, non es amicus Caesaris. Omnis enim, qui se regem facit, contradicit Caesari. C. Pilátus autem cum audisset hos sermónes, addúxit foras Jesum, et sedit pro tribunáli, in loco, qui dicitur Lithóstrotos, hebraice autem Gábbatha. Erat autem Pa-

midőn e beszédeket hallotta, kihozatá Jézust és a bírói székbe üle azon a helyen, mely köemelvénynek neveztetik, héberül meg gabbatának. Akkor pedig a húsvét készültnapja vala, mintegy hat óra. És mondá a zsidóknak: S. Íme, a ti királyotok! C. Azok pedig kiáltozának: S. El vele, el vele, feszítsd meg őt! C. Mondá nekik Pilátus: S.

A ti királyotokat feszítsem delmek: S. Nincsen királyunk, aztán kezükbe adá őt, hogy

átvevék tehát Jézust és elvívék. Aki keresztjét hordozván, kiméne az úgynevezett koponya-helyre, mely héberül Golgotának mondatik, ahol megfeszítették őt és vele másik kettőt kétfelől, középen meg Jézust. Címtáblát is íra Pilátus és a kereszt fölé tevé. Vala pedig írva: Názáreti Jézus, a zsidók királya. Ezt a föliratot tehát sokan olvasák a zsidók közül, mert a városhoz közel volt a hely, hol megfeszítették Jézust; és héberül, görögül, meg latinul volt írva. Mondák azért Pilátusnak a zsidó papi fejedelmek: S. Ne írjad: a zsidók királya; hanem hogy maga mondotta: A zsidók királya vagyok. C. Felelé Pilátus: S. Amit írtam, megírtam. C. A katonák pedig miután megfeszítették őt, vevék ruháit (és négyfelé oszták, minden katonának egy részt) s a kön-

rascéve Paschae, hora quasi sexta, et dicit Judaeis: S. Ecce Rex vester. C. Illi autem clamabant: S. Tolle, tolle, crucifige eum. C. Dicit eis Pilátus: S. Regem vestrum crucifigam? C. Respondérunt pontífices: S. Non habémus regem, nisi Caesarem. C. Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur.

meg? C. Felelék a papi fejedelmek, csak császáruk. C. Akkor megfeszítsék.

Suscepérunt autem Jesum, et eduxérunt. Et bájulans sibi crucem, exiit in eum, qui dicitur Calvariae, locum hebraice autem Gólgotha: ubi crucifixérunt eum, et cum eo alios duos, hinc et hinc, médium autem Jesum. Scripsit autem et títulum Pilátus: et pósuit super crucem. Erat autem scriptum: Jesus Nazarenus, Rex Judaeórum. Hunc ergo títulum multi Judaeórum legérunt, quia prope civitatem erat locus, ubi crucifixus est Jesus. Et erat scriptum hebraice, graece, et latíne. Dicébant ergo Pilátó pontífices Judaeórum: S. Noli scribere, Rex Judaeórum, sed quia ipse dixit: Rex sum Judaeórum. C. Respondit Pilátus: S. Quod scripsi, scripsi. C. Milites ergo cum crucifixissent eum, accepérunt vestiménta ejus (et fecérunt quátuor partes:

töst is. A köntös pedig varratlan vala, fölülről egy darabban szövve. Mondák azért egymásnak: S. Ne vagdaljuk el azt, hanem vessünk rá sorsot, kié legyen. C. Hogy beteljesedjék az Írás, mely így szól: Eloszták maguk közt ruháimat és köntösömre sorsot vetének. A katonák tehát ezt cselekedték. Jézus keresztje mellett pedig állnak vala az ő anyja és anyjának testvére, Mária, Kleofás felesége és Mária Magdolna. Jézus azért látván anyját és az ott álló tanítványt, kit szeret vala, mondá anyjának: ✠ Asszony! íme a te fiad. C. Azután mondá a tanítványnak: ✠ Íme a te anyád! C. És azon órától magához vevé őt a tanítvány. Ennek utána tudván Jézus, hogy minden el van végezve, hogy beteljesedjék az Írás, mondá: ✠ Szomjúhozom! C. Vala pedig ott egy edény tele ecettel. Azok tehát ecettel telt spongyát tűzvéni izsópra, odanyujták az ő szájához. Amint pedig Jézus az ecetet elvette, mondá: ✠ Beteljesedett! C. És lehajtván fejét, kiadá lelkét.

unicuique illi partem), et tunicam. Erat autem tunica inconsútilis, désuper contéxta per totum. Dixérunt ergo ad invicem: S. Non scindámus eam, sed sortiámur de illa cuius sit. C. Ut Scriptúra implerétur, dicens: Partiti sunt vestiménta mea sibi: et in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem haec fecérunt. Stabant autem juxta crucem Jesu, mater ejus, et soror matris ejus María Cléophae, et María Magdaléne. Cum vidisset ergo Jesus matrem, et discipulum stantem, quem diligébat, dicit matri suae: ✠ Mulier, ecce filius tuus. C. Deinde dicit discipulo: ✠ Ecce mater tua. C. Et ex illa hora accépit eam discipulus in sua. Póstea sciens Jesus quia ómnia consummáta sunt, ut consummarétur Scriptúra, dixit: ✠ Sitio. C. Vas ergo erat pósitum acéto plenum. Illi autem spongiam plenam acéto, hyssópo circumponéntes, obtulérunt ori ejus. Cum ergo accepisset Jesus acéto, dixit: ✠ Consummátum est. C. Et inclináto cápite trádidit spíritum.

(Itt letérdelünk és néhány pillanatig elmélkedünk.)

A zsidók pedig (mivel készültnap volt) hogy ne maradjanak keresztben a testek szombatban (mert ama szombatnap nagy vala), ké-

Judaei ergo (quóniam Parascéve erat) ut non remanérent in cruce córpora sábbato (erat enim magnus dies ille sábbati), rogavé-

rék Pilátust, hogy törjék meg azok szárcsontjait és vegyék le őket. Menének hát a katonák és az elsőnek ugyan megtörék szárait és a másikonak is, kit megfeszítettek ővele. Mikor pedig Jézushoz értek, látván, hogy ő már meghalt, nem törék meg szárait, hanem egyik katona lándzsával megnyitá oldalát, melyből legottan vér és víz jöve ki. És aki ezt látta, bizonyoságot tett róla és igaz az ő tanúsága. És az tudja, hogy igazat mond, hogy ti is higgyetek. Mert ezek azért történtek, hogy beteljesedjék az Írás: Csontot nem fogtok törni benne. És ismét más Írás mondja: Látni fogják, kit vertenek által.

runt Pilátum, ut frangerentur eorum crura, et tollerentur. Venérunt ergo milites: et primi quidem fregérunt crura, et alterius, qui crucifixus est cum eo. Ad Jesum autem cum venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregérunt ejus crura: sed unus militum lancea latus ejus aperuit, et continuo exiit sanguis, et aqua. Et qui vidit, testimonium perhibuit: et verum est testimonium ejus. Et ille scit, quia vera dicit: ut et vos credatis. Facta sunt enim haec, ut Scriptura impleretur: Os non comminuetis ex eo. Et iterum alia Scriptura dicit: Vidébunt in quem transfixerunt.

(A következő részt az evangélium szertartása szerint énekli a diakonus úgy, mint Virágvasárnapon, 411. l.)

Ezek után pedig kéré Pilátust az arimathei József (minthogy tanítványa vala Jézusnak, de csak titokban, a zsidóktól való félelem miatt), hogy levehesse Jézus testét. És megengedé Pilátus. Elméne tehát és levevé Jézus testét. Jöve pedig Nikodémus is, aki először éjtszaka ment vala Jézushoz, mirrha- és áloevegyítéket hozván mintegy száz fontot. Vevék tehát Jézus testét és gyolcsruhákba göngyölék azt fűszerek közé, ahogy a zsidóknál szokás temetni. Volt pedig azon a helyen, ahol őt föl-

Post haec autem rogavit Pilátum Joseph ab Arimathea (eo quod esset discipulus Jesu, occultus autem propter metum Judaeorum), ut tolleret corpus Jesu. Et permisit Pilátus. Venit ergo, et tulit corpus Jesu. Venit autem et Nicodémus, qui venerat ad Jesum nocte primum, ferens mixturam myrrhae, et aloes, quasi libras centum. Acceperunt ergo corpus Jesu, et ligaverunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Judaeis sepelire. Erat autem in loco, ubi crucifixus est, hortus: et in horto monu-

feszlítették, egy kert és a kertben új sírbolt, melyben még senki sem feküdt. Azért odatevék Jézust a zsidók készületnapja miatt, mivel-hogy a sír közel vala.

(Ezután a pap a leckeoldalon, összetett kézzel ezt mondja :)

Könyörögjünk kedveseim, az Isten szent Egyházáért, hogy azt a mi Urunk Istenünk az egész földön békében és egységben megtartani és megőrizni méltóztassék, alája vetve neki a fejedelemségeket és hatalmakat és adja, hogy békés és nyugodalmas életet élvén, magasztaljuk a mindenható Atya Istent.

Könyörögjünk. *Ű.* Hajtsunk térdet. *R.* Álljatok föl! Mindenható örök Isten, ki dicsőségedet Krisztusban minden nemzetnek kinyilatkoztattad, őrizd irgalmasságod műveit, hogy Egyházad az egész földön elterjedve, neved megvallásában állhatatos hittel megmaradjon. Ugyanazon Urunk. *R.* Amen.

Könyörögjünk szentséges pápánkért, N.-ért is, hogy a mi Urunk Istenünk, ki őt a püspökség rendjébe kiválasztotta, épségben és erőben őrizze meg Egyházának, az Isten szent népének kormányzására.

Könyörögjünk. *Ű.* Hajtsunk térdet. *R.* Álljatok föl! Mindenható örök Isten, kinek ítéletén alapszik a

mémentum novum, in quo nondum quisquam positus erat. Ibi ergo propter Parascéven Judaeorum, quia juxta erat monumentum, posuerunt Jesum.

Orémus, dilectissimi nobis, pro Ecclesia sancta Dei: ut eam Deus et Dominus noster pacificare, adunare, et custodire dignetur toto orbe terrarum: subjiciens ei principatus, et potestates: detque nobis quietam et tranquillam vitam degentibus, glorificare Deum Patrem omnipotentem.

Orémus. *Ű.* Flectamus genua. *R.* Leváte.

Omnipotens sempiterna Deus, qui gloriam tuam omnibus in Christo gentibus revelasti: custodi opera misericordiae tuae; ut Ecclesia tua toto orbe diffusa, stabili fide in confessione tui nominis perseveret. Per eundem Dominum. *R.* Amen.

Orémus et pro beatissimo Papa nostro N... ut Deus et Dominus noster, qui elégit eum in ordine episcopatus, salvum, atque incolumem custodiat Ecclesiae suae sanctae, ad regendum populum sanctum Dei.

Orémus. *Ű.* Flectamus genua. *R.* Leváte.

Omnipotens sempiterna Deus, cujus iudicio uni-

világmindenség: tekints kegyelmesen esdekléseinkre és tartsd meg kegyességeddel választott legfőbb pásztorunkat, hogy a keresztény nép, melyet tekintélyeddel kormányoznak, az ily nagy pápa alatt hitének érdemeiben gyarapodjék. A mi Urunk. *R.* Amen.

Könyörögjünk valamennyi püspökért, és áldozópapért, szerpapért, alszerpapért, gyertyavivőért, ördögűzőért, olvasóért, ajtóőrért, hitvallóért, szűzért, özvegyért s Istennek egész szent népéért.

Könyörögjünk. *Ÿ.* Hajtsunk térdet. *R.* Álljatok föl! Mindenható örök Isten, kinek Lelke megszenteli és kormányozza az Egyház egész testét, hallgass meg minket, midőn annak minden rendjéért esedezünk, hogy kegyelmed ajándékából neked minden osztály híven szolgáljon. A mi Urunk. *R.* Amen.

*

Könyörögjünk hittanulóinkért is, hogy a mi Urunk Istenünk nyissa meg szívüket-fülüket, és az irgalom kapuját, hogy az újjászületés fürdője által minden bűnük bocsánatát megnyervén ők is a mi Urunk Jézus Krisztusban tagok legyenek.

Könyörögjünk. *Ÿ.* Hajtsunk térdet. *R.* Álljatok föl!

vérsa fundantur: réspice propítius ad preces nostras, et eléctum nobis Antistitem tua pietate conserva; ut christiána plebs, quae te gubernatur auctore, sub tanto Pontífice, credulitatis suae méritis augeatur. Per Dóminum nostrum. *R.* Amen.

Orémus et pro ómnibus Episcopis, Presbyteris, Diacónibus, Subdiacónibus, Acólythis, Exorcistis, Lectóribus, Ostiáriis, Confessoribus, Virgínibus, Víduis: et pro omni pópulo sancto Dei.

Orémus. *Ÿ.* Flectámus genua. *R.* Leváte.

Omnípotens sempitérne Deus, cujus Spírítu totum corpus Ecclésiae sanctificatur, et régítur: exáudi nos pro univérsis ordínibus supplicántes; ut, grátiae tuae múnere, ab ómnibus tibi grádibus fidéliter serviáthur. Per Dóminum. *R.* Amen.

*

Orémus et pro catechúmenis nostris: ut Deus et Dóminus noster adapériat aures praecordiórum ipsórum, januámque misericórdiae; ut per lavácrum regeneratiónis accépta remissióne ómnium peccatórum, et ipsi inveniántur in Christo Jesu Dómino nostro.

Orémus. *Ÿ.* Flectámus genua. *R.* Leváte.

Mindenható örök Isten! ki Egyházadat mindig új sarjadékkal szaporítod, gyarapítsd hittanulóink hitét és értelmét, hogy a keresztség forrásában újjászülette, fogadott fiaid közé számíttassanak. A mi Urunk. *R.* Amen.

Könyörögjünk, kedveseim, a mindenható Atya Istenhez, hogy tisztítsa meg a világot minden tévelytől, távolítsa el a betegségeket, háriítsa el az éhséget, nyissa föl a börtönöket, oldja föl a bilincseket, engedjen az utazóknak visszatérést, a betegeknek gyógyulást, a hajzóknak biztos kikötőbe jutást.

Könyörögjünk. *V.* Hajtsunk térdet. *R.* Álljatok föl!

Mindenható örök Isten, szomorúak vigasztalása, sanyargatottak erőssége, juszanak színed elé a bármely bajból hozzád kiáltók esedezései, hogy mindnyájan örvendezhessenek annak, hogy szükségükben irgalommal megsegítetted őket. A mi Urunk. *R.* Amen.

Könyörögjünk az eretnekekért és szakadárokért is, hogy a mi Urunk Istenünk szabadítsa meg őket minden tévtantól, és a szent és apostoli katolikus Anyaszentegyház kebelébe visszavezetni méltóztassék

Könyörögjünk. *V.* Hajtsunk térdet. *R.* Álljatok föl!

Omnípotens sempitérne Deus, qui Ecclesiam tuam nova semper prole foecundas: auge fidem et intellectum catechúmenis nostris; ut renáti fonte baptismatis, adoptionis tuae filiis aggregentur. Per Dómunim. *R.* Amen.

Orémus, dilectíssimi nobis, Deum Patrem omnipoténtem, ut cunctis mundum purget erroribus: morbos áuferat: famem depéllat: apériat cárceres: vinctula dissólvat: peregrinántibus réditum: infirmántibus sanitátem: navigántibus portum salutis indúlgat.

Orémus. *V.* Flectámus génuá. *R.* Leváte.

Omnípotens sempitérne Deus, moestórum consolátio, laborántium fortitúdo: pervéniant ad te preces de quacúmque tribulatióne clamántium; ut omnes sibi in necessitátibus suis misericórdiam tuam gáudeant affúisse. Per Dóminum nostrum. *R.* Amen.

Orémus et pro haeréticis, et schismáticis: ut Deus et Dóminus noster éruat eos ab erroribus univérsis; et ad sanctam matrem Ecclesiam Cathólicam, atque Apostólicam revocáre dignétur.

Orémus. *V.* Flectámus génuá. *R.* Leváte.

Mindenható örök Isten, ki mindenkit üdvözítesz, és senkit sem akarsz elkárhoztatni, tekints az ördögi ravaszsággal megejtett lelkekre, hogy minden eretnek tévedést letéve, a tévelygők szíve megjavuljon és igazságod egységébe visszatérjen A mi Urunk. *R.* Amen.

Könyörögjünk a hűtlen zsidókért is, hogy a mi Urunk Istenünk távolítsa el a leplet szívukról, és ők is megismerjék a mi Urunkat, Jézus Krisztust.

Itt nincs felszólítás és térdet sem hajtanak, mert a zsidók a mal napon az imádás jelét gúnynak használták, hanem a pap rögtön így folytatja:

Mindenható, örök Isten, ki a hűtlen zsidóktól sem tagadod meg irgalmasságodat, hallgasd meg könyörgéseinket, melyeket e nép vakságának elhárításaért neked följajnlunk, hogy megismerve igazságodnak világát, Krisztust, kibontakozzanak a sötétségből. Ugyanazon a mi Urunk. *R.* Amen.

Könyörögjünk a pogányokért is, hogy a mindenható Isten távolítsa el szívukból a gonoszságot, hogy elhagyván bálványait, térjenek meg az élő igaz Istenhez, s az ő egyetlen Fiához, Jézus Krisztushoz, a mi Urunkhoz és Istenünkhöz.

Könyörögjünk. *Ÿ.* Hajtsunk térdet. *R.* Álljatok föl!

Mindenható, örök Isten, ki a bűnösöknek nem halá-

Omnipotens sempitérne Deus, qui salvos omnes, et néminem vis perire: respice ad ánimas diabólica fraude decéptas; ut, omni haerética pravitate depósita, errántium corda resipiscant et ad veritátis tuae rédeant unitátem. Per Dóminum. *R.* Amen.

Orémus et pro pérfidis Judaeis: ut Deus et Dóminus noster áuferat velámen de córdibus eórum; ut et ipsi agnóscant Jesum Christum Dóminum nostrum.

Omnipotens sempitérne Deus, qui étiam judáicam perfídiam a tua misericórdia non repéllis: exáudi preces nostras, quas pro illius pópuli obcaecatióne deférimus; ut, ágnota veritátis tuae luce, quae Christus est, a suis ténebris eruántur. Per eúndem Dóminum. *R.* Amen.

Orémus et pro pagánis: ut Deus omnipotens áuferat iniquitátem a córdibus eórum; ut, relictis idólis suis, convertántur ad Deum vivum et verum, et únicum Fílium ejus Jesum Christum, Deum et Dóminum nostrum.

Orémus. *Ÿ.* Flectámus génuá. *R.* Leváte.

Omnipotens sempitérne Deus, qui non mortem

lát, hanem mindig életét keresed, fogadd kegyelmesen imádságunkat és mentsd meg őket a bálványozástól; s gyűjtsd Anyaszentegyházad kebelébe, neved dicséretére és dicsőségére. A mi Urunk. R. Amen.

peccatorum, sed vitam semper inquiris: suscipe propitius orationem nostram, et libera eos ab idolorum cultura; et aggrega Ecclesiae tuae sanctae, ad laudem, et gloriam nominis tui. Per Dominum. R. Amen.

2. Hódolat a kereszttel előtt.

(Adoratio crucis.)

(A pap leteszi ruháját s a leckeoldalon leveszi a kereszttel fejről, majd jobb karjáról, végül az egész keresztről a leplet, mindjobban az oltár közepe felé menve s mindháromszor ezt énekelve:):

Íme a kereszttel fája.
Melyen a világ üdvössége függött.
Kar. Jertek, imádjuk.

Ecce lignum Crucis.
In quo salus mundi pependit.
Chor. Venite, adorémus)

(Ezután a kereszttel leteszi az oltár elé s háromszor térdet hajt a kereszttel előtt s megcsókolja. Utána ugyanezt teszi a segédkező papság, majd a nép. Közben a kar énekl, a pap pedig segédletével felváltva mondja:)

¶. Én nemzetem, te elled mit vétettem? vagy mi-ben szomorítottalak meg? felelj nekem.

¶. Amiért Egyiptomból kihoztalak, te Üdvözítődnek kereszttel készítettél.

R. Szent Isten!

R. Szent Isten!

R. Szent, erős!

R. Szent, erős!

R. Szent halhatatlan, irgalmazz nekünk.

R. Szent halhatatlan, irgalmazz nekünk.

¶. Amiért téged negyven éven át a pusztában vezettek és mannával tápláltak és igen jó földre vezettek: te Üdvözítődnek kereszttel készítettél. R. Szent Isten! stb.

¶. Pópule meus, quid feci tibi? aut in quo contristávi te? respónde mihi.

¶. Quia edúxi te de terra Aegypti: parásti Crucem Salvatóri tuo.

R. Agios o Theós.

R. Sanctus Deus.

R. Agios ischyrós.

R. Sanctus fortis.

R. Agios athánatos, elélson imas.

R. Sanctus immortális, miserére nobis.

¶. Quia edúxi te per desertum quadraginta annis, et manna cibávi te, et introdúxi te in terram satis bonam: parásti Crucem Salvatóri tuo. R. Agios o Theós. Etc.

¶ Mit kellett volna még veled cselekednem, amit meg nem cselekedtem? Én ugyan igen díszes szőlőmnek ültettelek: de te nekem igen keserűvé lettél, mert ecettel itattad szomjamat, lándzsával döfted át Üdvözítőd oldalát. R. Szent Isten!

¶ Én teéretted megvesszőztettem Egyiptomot elsőszülötteivel; és te engem megvesszőztél és kiszolgáltattál R. Én nemzetem.

¶ Én kivézettelek Egyiptomból, a Fáraót alámerítvén a Vörös tengerbe; és te átadtál engem a főpapoknak. R. Én nemzetem.

¶ Én megnyitottam előtted a tengert; és te lándzsával megnyitottad oldalamat. R. Én nemzetem.

¶ Én előtted jártam a felhőoszlopban: és te engem Pilátus tanácsházába vezettél. R. Én nemzetem.

¶ Én mannával tápláltalak a pusztában: és te engem arcul vertél és megvesszőztél. R. Én nemzetem.

¶ Én téged forrásvízzel itattalak a sziklából: és te engem epével s ecettel itattál. R. Én nemzetem.

¶ Én teéretted megvertem a kananeusok királyait: és te náddal verted meg fejemet. R. Én nemzetem.

¶ Én neked királyi pálcát adtam: és te fejemre töviskoronát adtál. R. Én nemzetem.

¶ Én téged felmagasz-

¶ Quid ultra débui facere tibi, et non feci? Ego quidem plantávi te vineam meam speciosissimam: et tu facta es mihi nimis amara: aceto namque sitim meam potásti: et lancea perforásti latus Salvatóri tuo. R. Agios o Theós.

¶ Ego propter te flagellávi Aegyptum cum primogénitis suis: et tu me flagellátum tradidísti. R. Pópule meus.

¶ Ego edúxi te de Aegypto, demérso Pharaóne in Mare Rubrum: et tu me tradidísti princípibus sacerdotum. R. Pópule meus.

¶ Ego ante te apéruí mare: et tu aperuísti lancea latus meum. R. Pópule meus.

¶ Ego ante te praeívi in columna nubis: et tu me duxísti ad praetórium Piláti. R. Pópule meus.

¶ Ego te pavi manna per desértum: et tu me cecidísti álapis et flagéllis. R. Pópule meus.

¶ Ego te potávi aqua salútis de petra: et tu me potásti felle et aceto. R. Pópule meus.

¶ Ego propter te Chanaanéorum reges percússi: et tu percussísti arúndine caput meum. R. Pópule meus.

¶ Ego dedi tibi sceptrum regále, et tu dedísti cápiti meo spineam corónam. R. Pópule meus.

¶ Ego te exaltávi ma-

taltalak nagy erővel; és te engemet felmagasztaltál a kereszt bitófáján. *R.* Én nemzetem.

V. Keresztedet imádjuk, Uram, és dicsérjük s dicsőítjük szent föltámaszodást; mert íme, fa által jött az öröm az egész világra. (Zs. 66, 2.) Irgalmazzon nekünk az Isten és áldjon meg minket:

R. Ragyogtassa arcát feltünk és irgalmazzon nekünk. *V.* Keresztedet.

(Ének a szent Keresztről.)

R. Szent keresztfa, drága hűség, tiszta töről sarjadott, ily virággal, ily gyümölcscsel fát az erdő nem hozott.

Drága szent fa, drága karja, drága terhet hordozott.

V. Zengj ma, ajkam: a dicső harc díja lett a páлмаág! Zengd el, ajkam, a keresztfa győzedelmi szent dalát: Üdvözítők holta győzött: életet nyert a világ. *R.* Szent keresztfa.

V. Bűnbe döntött őszülönkre ráhajolt az Ég kegye: amidőn a tiltott étken elveszett az élete, Istenünk a fára róttá: fának átkát megvegye. *R.* Drága szent fa.

V. Azt kívánta üdvőségünk, életünk, mely elveszett, a gonosznak cselvetését, hogy magas tény

gna virtúte: et tu me suspendisti in patibulo Crucis. *R.* Pópule meus.

V. Crucem tuam adoramus, Dómine: et sanctam resurrectionem tuam laudamus et, glorificamus: ecce enim propter lignum venit gáudium in univérso mundo. (Ps. 66, 2.) Deus misereatur nostri, et benedícat nobis:

R. Illúminet vultum suum super nos, et misereatur nostri. *V.* Crucem tuam.

R. Crux fidélis, inter omnes arbor una nóbilis: nulla silva talem profert, fronde, flore, gérmine.

Dulce lignum, dulces clavos, dulce pondus sústinet.

V. Pange lingua gloriósi láuream certáminis, et super Crucis trophaeo dic triúmphum nóbilem: quálliter Redemptor orbis immolátus vícerit. *R.* Crux fidélis inter omnes.

V. De paréntis protoplásti fraude Factor cóndolens, quando pomi noxiális in necem morsu ruit: ipse lignum tunc notávit, damna ligni ut sólveret. *R.* Dulce lignum . . .

V. Hoc opus nostrae salutis ordo depopóscerat: multifórmis proditóris ars ut artem fálleret: et medé-

törje meg, s arról adjon gyógyító irt, ami adta a sebet. R. Szent keresztfa.

¶ Szent időknek telje jöt-
tén földre szállt, ki Egyszü-
lött ésteremtő erejében áll az
ég és föld fölött: szüzi méh-
ben Istenember-test porába
öltözött. R. Drága szent fa.

¶ Sír a Gyermekek jászo-
lában, kint sikolt az éjt-
szaka; nyűtt ruhába,
rongyba rejtve védi őt a
Szűzanya. Ó, az Isten
gyenge teste szűk pólyába
takarva R. Szent keresztfa.

¶ Jártá-kele jöttevés
volt, élte estje: virradat.
Szentmagát hisz kínra adta,
— Istenvalló gondolat! —
szégyenfára vonva függ a
tisztaságos áldozat. R. Drága
szent fa.

¶ Túske szúrta, szeg
szaggatta, ajka tűznél tű-
zesebb; lándzsa-jártá szent
szívéből vért és vizet ont a
seb, égre, földre, minde-
nekre foly-e ár, mely éde-
sebb? R. Szent keresztfa.

¶ Édesülj, fa, szép sze-
lődre, lágyra enyhítsd szá-
laid, zord keménység bár-
sonyuljon, hajtsd feléje
ágaid, úgy karold át szép
vigyázva Isten drága tag-
jait. R. Drága szent fa.

¶ Rajtad függött, vá-
lasztott ág, megváltásunk
záloga, tengerárban holtra-
válnak üdve vagy te, drága
fa; tündököelve rajtad ég a
Bárány vére bíbora. R.
Szent keresztfa.

lam ferret inde, hostis unde
laeserat. R. Crux fidelis in-
ter omnes.

¶ Quando venit ergo sa-
cri plenitudo temporis, mis-
sus est ab arce Patris Natus,
orbis Cónditor: atque ventre
virgináli carne amíctus pró-
diit. R. Dulce lignum . . .

¶ Vagit Infans inter ar-
cta cónditus praesépia:
membra pannis involúta
Virgo Mater álligat: at Del
manus, pedésque stricta cin-
git fáscia. R. Crux fidelis
inter omnes.

¶ Lustra sex qui jam
perégit, tempus implens cór-
poris, sponte libera Re-
demptor passióni déditus,
Agnus in Crucis levátur im-
molándus stípíte. R. Dulce
lignum . . .

¶ Felle potus ecce lan-
guet: spina, clavi, láncea
mite corpus perforárunt,
unda manat, et cruor: terra
pontus, astra, mundus, quo
lavántur flúminel R. Crux
fidelis . . .

¶ Flecte ramos arbor
alta, tensa laxa víscera, et
rigor lentescat ille, quem de-
dit natívitás: et supérni
membra Regis tende miti
stípíte. R. Dulce lignum,
dulces clavos.

¶ Sola digna tu fuísti
ferre mundi víctimam: at-
que portum praeparáre arca
mundo náufrago: quam sa-
cer cruor perúnxit, fusus
Agni corpore. R. Crux fi-
delis . . .

¶ Szentháromság egy Istennek űdv, dicsőség, tisztelet! az Atyának, egy Fiának Szentléleknek zengjete! szent nevére porba hullva mondjunk áldó éneket. Amen. R. Drága szent fa.

¶ Sempitérna sit beátae Trinitáti glória: aequa Patri, Filióque; par decus Paráclito: Unus, Triníque nomen laudet univérsitas. Amen. R. Dulce lignum, dulces clavos.

A kereszt imádása után ünnepélyes körmenetben elmennek a Nagycsüörtökön eltett szentségért; visszajövet a következő himnuszt éneklék:

Királyi zászlók lobognak,
Fénylik titka keresztfának,
Min az élet megöletett,
S halálával nyert életet.

Vérrel s vízzel foly oldala,
Mit megsebesített vala
Bűncink éles dárdája,
S úgy mosogat annak árja.
Ime betelt, amit hirdete

Dávid királynak éneke,
Melyben jövendőt, így szolván:

Uralkodék Isten a fán.
Áldott fa, mely e nagy király

Szent vérében ragyoghattál,
Jeles gyökér! hogy törzsöke
Íly szent tagokhoz érhető.

Boldog fa, lelkünk zálogát,
Mely karjaidra fölfogád,
S minket kimentve, megtöréd

Lelkünk halálos ellenét.
Ó szent kereszt, remény-ségünk,

Üdvözlég mi békességünk,
Nyerj a híveknek malasztot,
Bűnösöknek bocsánatot.

Téged áldunk, legfőbb jó-ság!

Élő kútfő Szentháromság!

Vexilla Regis pródeunt:
Fulget Crucis mystérium,
Qua vita mortem pértulit,
Et morte vitam prótulit.

Quae vulneráta lánceae
Mucróné diro, críminum
Ut nos laváret sórdibus,
Manávit unda, et sáanguine.
Impléta sunt, quae cón-cinit

David fidéli cármine,
Dicéndo natióibus:

Regnávit a ligno Deus.
Arbor decóra, et fúlgida,

Ornáta Regis púrpura,
Elécta digno stípíte
Tam sancta membra tán-gere.

Beáta, cujus bráchiis
Prétium pepéndit saéculi,
Statéra facta córporis,

Tulítque praedam tártari.
O Crux ave spes única,

Hoc Passiósni témpore
Piis adáuge grátiam,
Reisque dele crímina.

Te, fons salúti Trínitas,

Colláudet omnis spíritus:

Add meg a kereszt jutalmát,
Ki megadtad diadalát.
Amen.

Quibus Crucis victóriam
Largíris, adde praeium.
Amen.

3. Az áldozási szertartás.

Az oltárhoz visszatérve, a pap tömjénnel hódol a szentség előtt, majd kiveszi a szentséget a kehelyből s ráteszi a corporaléra. Aztán a szerpap és az alszerpap bort és vizet önt a kehelybe s azt a pap az oltárra helyezi. Majd a rendes szertartás szerint megtömjénezi a szent ostyát és az oltárt s a lecke-oldalon kezét mos, de nem mondja hozzá a zsoltárt. Utána az oltár közepén elmondja az *In spiritu humilitatis* kezdetű imádságot (557 l.), majd az evangélium-oldalon a nép felé fordulva mondja: *Orate Fratres* (560. l.). Rögtön utána elénekli a *Pater noster*-t (579. l.), elmondja a *Libera nos* kezdetű imádságot (580. l.) s aztán a paténát a Szentség alá helyezve felmutatja a szent ostyát. Majd három részre töri a szent ostyát, egy részt a kehelyben lévő borba és vízbe tesz s rögtön utána elmondja a *Perceptio* kezdetű imádságot (582. l.). Aztán a szokott módon magához veszi a szent ostyát, utána pedig az imádságok nélküli a kehely tartalmát. Azután leöblíti ujjait borral és vízzel, azt magához veszi, elmondja a *Quod ore* kezdetű imádságot (584. l.) s eltávozik az oltártól.

